MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
LORRAINE SCHEMBRI ORLAND

Seduta tat-3 ta' Ottubru, 2013

Citazzjoni Numru. 406/2005

Frederick Sammut (ID38774M)
Alison Sammut (ID45880M)

vs

Direttur tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili; u James Newell

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 28 ta' April 2006 u pprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta, fejn esponiet: -

Illi l-attur Fredrick Sammut huwa mpjegat fi hdan id-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili;

Illi f’incident li sehh fil-15 ta' Mejju 2002, u cioe` meta l-attur kien waqt il-hin tax-xoghol u matul il-qadi tad-doveri tieghu, l-attur Fredrick Sammut, sofra danni fuq il-persuna tieghu li b’konsegwenza taghhom sofra debilita permanenti li giet stabbilita minn espert ortopediku Mr. Grixti fil-percentwali ta' tmintax fil-mija (18%);

Illi ghall-istess incident u danni konsegwenzjali huma unikament responsabbli l-konvenuti, minhabba li naqsu li jiehdu dawk il-prekawzjonijiet necessarji li setghu evitaw l-incident in kwistjoni; u

Illi ghalkemm interpellati sabiex jersqu ghall-likwidazzjoni u| hlas tad-danni sofferti minn l-attur, il-konvenuti baqghu inadempjenti;

Jghidu ghalhekk il-konvenuti jew min minnhom ghaliex din l-Onorabbli Qorti ma' ghandhiex:-

1. Tiddikjara lill-konvenuti jew minn minnhom unikament responsabbli ghall-incident li sehh fil-15 ta' Mejju 2002, waqt il-hin tax-xoghol, f’liema incident l-attur sofra danni fuq il-persuna tieghu;

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attur b’konsegwenza tal-imsemmi incident, okkorrendo bl-opera ta' periti nominandi;

3. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-atturi dik is-somma li tigi hekk likwidata minn din l-Onorabbli Qorti.

Bl-ispejjez, inkluzi tal-ittri ufficjali mibghuta, bl-imghax legali u b’hekk il-konvenuti minn issa jibqghu ngunti ghas-subizzjoni.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tad-Direttur tad-Dipartiment ghall-Protezzjoni Civili u James Newell datata 9 ta’ Gunju 2005 (fol 9) fejn esponew : -

1. Illi preliminarjament ic-citazzjoni ma gietx notifikata lill-Avukat Generali kif tirrikjedi l-ligi fl-Art. 181B(3) tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili u ghalhekk *ai*

termini ta' dan l-istess artikolu z-zmien ghall-prezentata tal-eccezzjonijiet da parti tal-eccipjenti ma jibdiex jiddekorri qabel dik in-notifika.

2. Illi l-allegazzjoni tal-atturi fil-konfront taghhom dwar responsabbilta' ghall-incident u d-danni allegatament sofferti mill-attur Fredrick Sammut hija nfondata fil-fatt u fid-dritt *stante* illi dan tal-ahhar huwa unikament responsabbli ghall-incident *de quo*.

3. Illi huma ma ghandhomx ibatu spejjez.

4. Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat li din il-kawza giet appuntata ghas-smigh mill-Qorti kif diversament presjeduta ghas-seduta tal-7 ta’ Frar 2007 ghat-trattazzjoni, u dan wara li rat l-atti kollha tal-process u l-proceduri ta’ qabel is-smigh inghalqu.

Rat ir-rapport ta’ Mr C Sciberras (*Consultant Orthopaedic Surgeon)* ipprezentat fit-12 ta’ Marzu 2007 (fol 125).

Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tal-atturi datata 10 ta’ Lulju 2007 a fol 131 tal-process.

Rat in-nota ta’ sottomissjonijiet tad-Direttur tal-Protezzjoni Civili u ta’ James Newell datata 4 ta’ Ottubru 2007 a fol 136 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta mizmuma fit-18 ta’ Ottubru 2007 fejn l-Avukati tal-partijiet iddikjaraw illi m’ ghandhomx xi jzidu man-noti ta’ sottomissjonijiet taghhom u talbu li l-kawza tithalla ghas-sentenza. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-31 ta’ Jannar 2008; u l-verbali l-ohra kollha inkluz dak tas-seduta tat-12 ta’ Dicembru 2012 fejn il-kawza baqghet differita ghas-sentenza ghas-16 ta’ Mejju 2013.

Rat is-surroga datata 16 ta’ Jannar 2013 fejn din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif hekk presjeduta.

Rat il-verbal tas-seduta tas-16 ta’ Mejju 2013 mizmuma quddiem din il-Qorti kif hekk illum presjeduta fejn b’ ordni ta’ din il-Qorti din il-kawza giet differita ghat-3 ta’ Ottubru 2013 ghall-istess skop tal-verbal precedenti.

Hadet konjizzjoni tal-provi prodotti.

II. <u>KONSIDERAZZJONIJIET</u>

Din hija kawza li tirrigwarda korriment li sehh fuq il-post tax-xoghol fil-kors tal-impieg tal-attur mad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili fil-15 ta' Mejju 2002. L-attur sofra danni ingenti kif ukoll debilita' permanenti konsegwenza ta' dan l-incident.

Illi kontra din it-talba l-konvenuti eccipew in-nuqqas tan-notifika tal-Avukat Generali *ai termini* tal-Artikolu 181B(3) tal-Kap.12 tal-Ligijiet ta' Malta u ghalhekk iz-zmien ghall-prezentata tan-nota tal-eccezzjonijiet ma jibdiex jiddekorri qabel dik in notifika, kif ukoll li l-uniku responsabbli ghall-incident kien l-istess attur Fredrick Sammut.

L-incident sehh waqt ezercizzju ta' training bil-hbula *(abseiling)* mit-*team* tad-Dipartiment ghall-Protezzjoni Civili stazzjonat il-Furjana mmexxi mill-konvenut James Newell li kien l-i*station officer in charge* tal-istazzjon. Dan sehh fis-sur maghruf bhala *NotreDame Ditch*. L-ezercizzju kien intiz biex il-membri jaghmlu tahrig fuq apparat gdid (apparat imsejjah STOP). Dan l-apparat kien mahsub sabiex ihalli lir-"*rescue officers*" jinzlu bil-hbula waqt operazzjoni ta' salvatagg minghajr il-htiega li juzaw idejhom biex izommu l-hbula. Basikament il-mekkanizmu, jekk jinghafas, ihalli lill persuna tinzel mal-hbula u malli tigi rilaxxjata, l-ISTOP izomm in-nizla.

Il-fatti dwar id-dinamika tal-incident m’humiex ikkontestati. L-apparat STOP kien gie ntrodott proprju f'dak l-ezercizzju u Anthony Micallef, kien l-ewwel membru tat-tim li uza dan l-apparat, u nizel bih minghajr problema. Imbaghad dan l-apparat gie armat mal-habel tal-attur izda meta ntelaq biex jinzel mas-sur, baqa' niezel sal-qiegh. Waqa'

gholi ta' tliet sulari u wegga' dahru gravament u kellu jittiehed l-Isptar.

Provi Prodotti

Xehed Fredrick Sammut[1] u spjega li kien addett fl-istazzjoni tad-Dipartiment il-Furjana. Dakinhar tal-incident, hu kien dahal l-istazzjon il-Furjana wara li qeda' inkarigu li kien inghata lilu f' Hal Far, u nduna li kien qed isir tahrig tal-hbula fuq is-sur ta' wara l-kwartieri tal-*mobile squad* tal-Pulizija maghruf bhala *Notredame Ditch.* Dan hu gholi madwar tlett sulari.

Hu spjega wkoll li kellu apparat baziku personali li kienet tieghu peress li dan l-apparat, maghtuf bhala *figure of eight* u *carabiner* tant hu delikat li anke b'waqa' jista' jinkiser. Ghalhekk, u peress li l-apparat tad-Dipartiment jintuza kemm ghat-tahrig kif ukoll ghas-salvatagg reali, u ma kienx hemm bizzejjed apparat ghal kull membru, hu xtara tieghu u kien juzah hu biss.

Hu avza lil-*leading officer* u mar hdejn shabu. Hemmhekk sab li l-hbula kienu ghadhom armati u ankrati ma' tlett sigriet. Ma dawn il-hbula kien hemm wiehed ghal inzul (tal-lemin meta wiehed ihares minn fuq) u wiehed biex titla' lura mieghu (tax-xellug). Hu gie mgharraf li James Newell kien gab apparat gdid li jismu STOP u l-istess Newell qallu li dan l-apparat jintuza biex ikollok aktar kontroll tal-inzul milli bl-apparat tas-soltu (jigifieri *figure of eight* u *carabiner).*

L-attur libes il-*harness* u mar hdejn Newell li kien ghadda l-habel minn gol-iSTOP (l-apparat il-gdid), qabbad l-iSTOP mal-*carabiner* li kienet milbusa mal-*harness* u resaq sax-xifer.

Hu qal hekk "*B'idi il-leminija ghafast il-lever tal-iSTOP u bdejt miexi b'lura sa kwazi hdejn ix-xifer tas-swar. Hallejt il- lever biex niehu posizzjoni....Ergajt hadt posizzjoni, din id-darba b'idi xellugija zammejt il-habel quddiemi u bil-*

[1] Affidavit a fol.16 tal-process.

leminija zammejt l-iSTOP minn taht...Intlaqt lura biex il-habel jistira izda ghal xi raguni l-iSTOP ma zammitx u bqajt *niezel ghal isfel b'tisbita"*. Ipprova jaqbad il-habel ta' quddiemu izda ma rnexxielux u baqa' niezel sa qiegh il-foss catt fuq dahru.

Hu qal li ma kien hemm xejn biex izzomm il-waqa'. Qal li facilment setghet giet evitata jew minimizzata li kieku saru l-proceduri necessarji bhal uzu ta ' *safety line* jew uzu ta' *shunt* li hu apparat li jipprevedi waqa'. Sa dakinhar tal-waqa' dan l-apparat (*shunt* kien ghadu ma giex introdott). Kellu helmet go rasu li skont ix-xhud kien vitali biex rasu giet protetta. Ittiehed l-Isptar fejn sabu li kull wiehed mill-irkiekel ta' daru kien imxaqqaq.

L-ispecjalista Charles Grixti iccertifikah b'18% dizabbilta' permanenti aparti li kien ordnat ma jqandilx u jaghmel xoghol ta' strapazz.

Xehed **Joseph Bonnici**[2] mid-Dipartiment u esebixxa il-P3 tal-attur ghas-sena 2002 li juri li qala' paga ta' Lm4,854 *piu'* Lm1,066.57 f'*allowances* u Lm542.79 *overtime,* b'kollox Lm6,463.36 *gross*. Qal *li minhabba* l-korriment, l-attur tilef l-*overtime* li kien haga regolari kemm fil-*weekends* kif ukoll anke matul il-gimgha ghaliex kull darba li jidhlu ghal 24 siegha, l-impjegati bhall-attur ikollhom saghtejn u nofs *overtime.*

Meta rega' xehed fil-25 ta' Mejju 2006 qal li l-*average overtime allowance* tal-grad tal-attur fis-sena tal-incident kien ta' Lm892 filwaqt li l-attur ha Lm542 jigifieri Lm350 inqas. L-*average allowance* tal-grad tal-attur kien Lm1232 filwaqt li l-attur ircieva Lm1,066.(**DOK JB1)**[3]

Xehdu diversi membri tar-*Rescue team*, **cioe` Jeffrey Galea**[4], **Timothy Willie**[5], **Alex Scicluna**[6] **u Anthony**

---

[2] Xhieda a fol.44 tal-process
[3] Esebit a fol. 74 tal-process.
[4] Xhieda a fol. 47 tal-process.
[5] Xhieda a fol.55 tal-process.
[6] Xhieda a fol.76 tal-process.

Micallef[7]. Irrizulta mix-xhieda ta' membri tal-korp li kienu prezenti waqt l-incident li bhala procedura, izommu l-apparat fil-vettura taghhom. Dan jinkludi *carabiners* u *figures of eight.* Kollha qablu li ma kienx hemm bizzejjed ghal kull membru tat-tim, kif gie kkonfermat minn James Newell, li kien *in charge.* Dakinhar kien hemm xi 6 membri li kienu qed jiehdu parti fl-ezercizzju izda skont Newell, l-istazzjoni tieghu kellu biss zewg settijiet ta' *absailing kits* a dispozizzjoni, u dawn jintuzaw minn kull membru.

Jirrizulta wkoll li kemm il-*figures or eight* kif ukoll il-*carabiners*, tant huma delikati, li jekk jaqghu, l-ufficjali ghandhom jaghmlu rapport immedjatament u jigu skartati peress li ma jibqghux tajbin ghall-uzu. Jigu storjati fil-*foam* ghaliex jekk jahbtu ma xulxin jistghu jigu danneggjati.

Jirrizulta mix-xhieda taghhom ukoll li jaghmlu nventarju tal-apparat li jinzamm fil-vettura taghhom u jekk jinsab apparat nieqes, dan jigi rapportat fi ktieb.

Minn dawn ix-xhieda johrogu s-segwenti fatti li m'humiex ikkontrastati:

a) *Safety lines* u/jew *shunt*s ma intuzawx dikinhar. Is-*safety line* ma kienx fil-vettura.

b) L-apparat STOP kien ser jigi ppruvat ghall-ewwel darba f'dak l-ezercizzju.

c) Li l-apparat STOP ma kienx parti mill-kit baziku taghhom imma kien ingieb *on site* minn James Newell u sa dak il-mument kien fil-pussess tieghu.

d) Li James Newell kien kellimhom dwar kif kellu jintuza dan l-apparat li anke kellu diagramma fuqu. Madanakollu ma jirrizulta minn imkien li Sammut, li wasal tard, kien fost il-grupp meta sar dan id-diskors ghaliex meta wasal, l-ezercizzju kien gja beda.

---

[7] Seduta tad-19 ta' Ottubru 2006 a fol. 102 et seq.

e) Li kien James Newell li ghamel ir-rigging tal-ISTOP.

f) Li wara l-akkadut dan l-apparat qatt ma gie provvdut lilhom.

g) Li kien Anthony Micallef li pprova l-apparat STOP ghall-ewwel darba, u b'success, imbaghad warajh, l-attur.

h) Ma kienx hemm kors ta' tahrig fuq l-ISTOP qabel l-incident. Skont Alex Scicluna fuq il-karabini u l-*figure of eights'*, kienu ghamlu kors ta tahrig ghal gimgha.

Timothy Willie qal li hu u tiela' bl-*ascender,* Sammut kien nizel. Ra lill-Sammut niezel bi *speed* eccessiv u sema il-hoss li jaghmel il-*friction* mal-habel, u f'daqqa wahda ra lill- attur isfel, mugugh. Ikkonferma li James Newell kien responsabbli ghat-*team* dikinhar.

Xehed ukoll li ma kienx hemm *'safety line'* li jservi biex ikun *standby* f'kaz ta' incident. Lanqas *shunt* ma ntuza li ghandu l-istess skop ta' *safety line* izda dak iz-zmien lanqas kellhom *shunts.* Is-*safety line* ma kinetx fil-vettura. Kien jaghmlu tahrig ta' *abseiling* xi tliet darbiet f'sena. Qabel l-incident ma kienux juzaw *'safety line'* u kienu jinzlu b'*harness*, *figure of eight.* Imma wara dahlet fis-sehh. B'habel wiehed, jekk titlaq idejk tibqa' niezel.

Xehed **Mr. Charles Grixti,** *consultant orthopoedic surgeon,*[8] li kkonferma li ra lill-attur u kkonferma l-kontenut tac-certifikat minnu rilaxxjat datat is-6 ta' Dicembru 2002[9] fejn sablu rata ta' dizabbilta' permanenti ta' 18%. Sab li l-attur kellu ksur ta' l-ewwel rukkel lumbari li kien mghaffeg u tilef 10% mill-gholi tieghu. L-ewwel darba li rah kien fid-29 ta' Lulju 2002 u l-*injuries* huma kompatibbli mal-waqa' li kellu.

Ta' importanza hija x-xhieda ta' **James Newell**[10], l-*istation officer* responsabbli ghall-istazzjon tal-Furjana. Kien hu li ghazel is-sit tal-ezercizzju, li skont hu, ghazlu ghaliex kien

[8] Xhieda fis-seduta tal-21 ta' April 2006 a fol. 67 tal-process.
[9] Dok EG a fol. 66 tal-process.
[10] Seduta tat-22 ta' Gunju 2006 a fol 88 tal-process.

iktar baxx (tliet sulari) mill-postijiet fejn is-soltu jitharrgu (normalment bejn tmienja u disa' sulari) kif ukoll peress li kien hemm munzell haxix fil-qiegh tas-sur, kien jaghti *soft landing.* Jekk bniedem jinzel hazin forsi jilwi saqajh ghaliex il-haxix jilqa' ghall-impatt."

Hu xehed li hu ma kienx kwalifikat personalment, f'dak li hu *abseiling* ma kellux. Qal li l-attur ma kellux esperjenza f'dan l-apparat. Qal li spjega lin-nies prezenti kif jintuza l-apparat. L-ewwel nizel Anthony Micallef u rega' tela. Spjega li tinzel ma' habel u titla' ma iehor b'*ascender* li hu apparat differenti. L-ISTOP kien mal-habel li tinzel mieghu. Kienet l-ewwel darba ghall-membri kollha li kienu qed juzaw l-apparat.

L-attur gie biex jinzel wara Micallef. Ix-xhud spjegalu kif jintuza l-apparat, "*armajtihielu, rajna li qed tiffunzjona etc, u waqt li Fredrick se jibda niezel, ghal xi raguni li sal-gurnata tallum ma nafx x'inhi, Fredrick baqa' niezel."*

Hu spjega li xoghlu bhala *station officer* hu li jara li lill-haddiema taghhom ituhom forma ta' *training* relatat max-xoghol taghhom. Kien ghamel arrangamenti biex ikollhom '*two full abseiling kits'* ghal kull *shift*, minnflok wiehed ghall-tliet xiftijiet. Dan il-*'kit'* jikkonsisti fi hbula, *carabiners,* - l-apparat mehtieg biex wiehed jiddendel.

Hu kien soddisfatt bhala l-persuna responsabbli dakinhar tal-incident li kellu l-*equipment* li xtaq hu. Qatt ma kienet il-procedura li juzaw *'safety lines'* - dejjem kienet il-procedura li jaraw li bniedem hu armat sew bil-*harnesses* etc."

"*Li kieku kien hemm 'safety line' probabbilment l-incident kien jigi evitat"* ghaliex jekk taqa' jekk ma jzommokx l-ewwel habel izommok l-ehor. L-istess jekk jintuza *shunt* li jista' jintuza ma’ kull tip ta' apparat inkluz l-ISTOP. Id-Dipartiment ma fornihomx b''*shunt*'. Kull ma kellhom kien l-ISTOP. Id-Dipartiment ma ntroduciex l-iSTOP wara l-incident. Ma kienetx procedura li juzaw *'safety line'* kemm-il darba ghamlu *training* u hu qatt ma talab dawn is-“*safety lines.* "

Ikkonferma li hu u n-nies tieghu rama' l-hbula qabel ma nizel l-attur u ccekkjawhom darba, tnejn, tlieta. Qal li kollox kien armat kif suppost ghaliex kieku ma kienx jiehu cans.

In **Kontro Ezami** qal li kien iccekkja li l-iSTOP li intuza fl-incident kien gdid u kellu dokumenti mieghu.

Hu qal li l-iSTOP baqa' ghandu u juzah hu waqt it-*training* forsi xi 4 jew 5 darbiet u qatt ma kellu problema bih. Madanakollu dan l-apparat ma gie ccekkjat minn hadd.

Xehed ukoll li Anthony Micallef nizel bl-apparat u tela minn habel iehor, waqt li kif tela' tella' l-apparat mieghu li kien ser juzah l-attur. *Inoltre:*

***"Mistoqsija:** Jekk kont taf li seta' jigi evitat, jekk kont taf li kieku kellek mezzi ohra ta' 'safety' jekk kien ikun hemm incidenti seta jigi evitat, ghalfejn ipprocedejt bit-training dik in-nhar minghajr ma ghidt....."*

***R**: Ghax dejjem hekk kienet is-sistema li naghmlu training," u hadd mis-superjuri tieghu ma gibdulu l-attenzjoni biex jaghmlu it-tahrig mod iehor."*

Qal li Micallef kien mal-SAG qabel ma dahal maghhom u xoghol ta' *'abseiling'* kienu isiru mill-SAG. Micallef kellu iktar esperjenza fuq *abseiling*.

L-attur jafu bhala bniedem *reliable hafna.*

Rega' xehed fis-seduta tad-19 ta' Ottubru 1996, fejn qal li l-apparat partikolari STOP kien uzah hu personalment xi darbtejn qabel biex jippruvah. Hu li haseb kien li jekk bniedem jinzel hazin forsi jilwi saqajh ghaliex il-haxix jilqa' ghall-impatt.

Hu qal li spjega lill-grupp kien jahdem l-ISTOP, kif jghaddi l-habel, raw li l-habel kien mghoddi sew, raw id-*diagram,* spjegalhom kif jahdem meta jinghafas u jigi *released* u li meta wiehed jitilqu jieqaf - "*Basically l-instructions kif*

jintuza." Hu immuntah. L-i*speed* li wiehed jinzel bih hu determinat b'kemm wiehed jaghfas id-*device- "jekk taghfsu hafna tinzel hafna".* Hu ma ghamlilhomx *practical demonstration.*

Hu qal li ha l-apparat minghand Micallef u ramah hu ghall-Sammut.

Gie esebit **DOK EG**[11] li hija formola li tintela dwar l-incident *ai fini* tas-sigurta' socjali fejn hu dikjarat : *Waqt tahrig bil-hbula* (*abseiling) hekk kif kien niezel mal-habel,* *harab bih l-apparat....Il-korriment gara minhabba tahrig relatat mal-impieg."* Dan kien l-uniku rapport li sar fuq l-incident.

Hu qal li minn *'knowledge'* tieghu kien soddisfatt bl-apparat li kellhom *on site* dikinhar. Gieli ghamlu talba (ghal *equipment*) u ma gietx milqugha mbaaghad "*ikollna nahdmu b'li jkollna xorta. Generalment l-affarijiet jigu determinati skont il-finanzi".*

Il-Qorti qed taghmel riferenza wkoll ghax-xhieda ta' Anthony Micallef, li kien l-ewwel u l-uniku membru tat-tim li pprova l-apparat b'success (aparti James Newell li qal li ppruvah xi darbtejn jew tlieta qabel). Johrog mix-xhieda tieghu li l-*abseiling* kien proprju xoghol tal-membri tal-SAG filwaqt li dawk li jahdmu mal-attur kienu jisthargu fi ftit okkazzjonijiet matul is-sena. Micallef kien hadem mal-SAG ghal hames snin qabel ma' dahal mad-Dipartiment u kellu esperjenza f'*abseiling* kontrarjament ghall-attur. L-SAG *capabilities* f'din il-materja kienu ghalhekk ferm oghla minn dawk tal-membri tad-Dipartiment.

RAPPORT TAL-ESPERT MEDIKU

Il-Qorti nnominat lil **Carmel Sciberras,** *consultant orthopoedic surgeon* bhala espert mediku li, fir-rapport tieghu pprezentat fit-12 ta' Marzu 2007 u mahluf fir-registru fit-23 ta' April 2007, esebit fl-atti[12], ikkonkluda li

[11] Fol.114 tal-process
[12] Fol 128 tal-process

"*Meta xi hadd igarrab ksur fl-irkiekel tad-dahar, igarrab ukoll hsara fit-tessuti rotob li jdawwru dawn l-irkiekel. It-tghaffiga tar-rukkell tibqa' hekk. It-tessuti rotob ifiqu bi* '*scar tissue*'*. Din ma tiggebbidtx bhal muskoli u ligamenti normali u ghalhekk id-dahar jibqa' iebes u kull moviment li jigbed fuq l-iscar tissue' johloq ugiegh fid-dahar.* "Hu sab rata ta' dizabbilta' permanenti ta' 20%.

<u>L-Ewwel Eccezzjoni</u>

Ikkonsidrat li l-konvenuti eccipew in-nuqqas tan-notifika tal-Avukat Generali *ai termini* tal-Artikolu 181B(3) tal-Kap.12 tal-Ligijiet ta' Malta u ghalhekk iz-zmien ghall-prezentata tan-nota tal-eccezzjonijiet ma jibdiex jiddekorri qabel dik in- notifika.

Dan is-subartikolu jghid, difatti li t-terminu ghar-risposta mill-Kap tad-Dipartiment tal-Gvern ma jibdiex jiddekorri hlief minn meta jkun notifikat l-Avukat Generali. F'dan il-kaz, il-konvenut ghadda biex ressaq l-eccezzjonijiet tieghu u ghalhekk il-mertu ta' din l-eccezzjoni hu ezawrit.

<u>KONSIDERAZZJONIJIET LEGALI DWAR IR-RESPONSABBILTA`</u>

Bhala principju generali l-harsien tas-sahha u s-sigurta' fuq ix-xoghol ghandu jitqies ta' interess pubbliku"[13]. Huwa dmir ta' min ihaddem li jipprovdi dik li tissejjah bhala *"a safe system of work",* b'dan li huwa obbligu tieghu li jipprovdi mezzi, apparat u ambjent li ma jkunux ta' perikolu u riskji ghas-sahha u l-hajja tal-istess impjegat - Att biex jippromwovi s-**Sahha u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xoghol - Att Numru VII ta' l-1994** fl-**artikolu 2(2)(a) u (b)**[14] li jelenka b'mod generali d-dmirijiet ta' min ihaddem. Ukoll *"Huwa dmir ta' kull min jahdem fuq post tax-xoghol li jhares is-sahha u s-sigurta' tal-haddiema l-*

---

[13] Art. 2(a) tal-Att.VII tal-1994 ripetut fl-art 4(1) ta' l-Att XXVII of 2000 (Kap 424 tal-Ligijiet ta' Malta.Sussegwentement dan l-obbligu kompla jigi regolat bl- Avviz Legali 36 ta' l-2003 (LS 424.18) u l-Avviz Legali 44 ta' l-2002

[14] Ara per.es. - "**John Sultana vs Francis Spiteri et noe"** (K. 28 ta' Mejju 1979); **"Emmanuel Grech vs Carmelo sive Charles Farrugia et noe"** (A.C. 7 ta' Dicembru 1994); **"Keith Caruana vs Joseph Paris et nomine"** (P.A. 12 ta' Frar 1999)

ohra fl-istess post, kif ukoll tieghu stess” (**Art. 2(2) (c) Att. VII tal-1994.)**

L-**Avviz Legali 36 ta’ l-2003 (LS 424.18)** jelenka b’mod generali d-dmirijiet ta’ min ihaddem. Per ezempju, fir-**Regolament 5** titolat “Dmirijiet Ulterjuri” hu stipulat li :-

“Minghajr hsara ghall-generalita` tad-dispozizzjonijiet ta’ dawn ir-regolamenti, min ihaddem ghandu, wara illi jikkunsidra n-natura ta’ l-attivitajiet ta’ l-impriza u, jew ta’ l-istabbiliment:-

(a) jidentifika l-perikli fuq il-post tax-xoghol u ghandu jevita r-riskji ghas-sahha u s-sigurta`;

(b) *jevalwa dawk ir-riskji ghas-sahha u s-sigurta` tal-haddiema illi ma jistghux jigu evitati, u ghandu jikkontrollahom mill-bidu;...."*

Dak li hu importanti hu, li kif intqal fil-kawza, fl-ismijiet ***"John Sultana vs Francis Spiteri et noe",*** *deciza minn din il-Qorti fit-28 ta’ Mejju 1979*, *"min ihaddem ghandu d-dover li jara li l-post tax-xoghol ikun dejjem fi stat ragonevoli ta’ sikurezza ghal min ikun qed jahdem*.”

Gie ritenut ukoll li *a safe system of work* u *a safe working environment* ifissru li min ihaddem hu obbligat li jassigura li *"l-makkinarju u l-istrutturi provduti minn min jaghti x-xoghol ghandhom jigu regolarment mantenuti u mizmuma hielsa minn difetti u mankanzi* "- **“Julie Scicluna pro. et. noe. vs Sammy Meilaq nomine et.”** (Citazzjoni numru 11/92 DS).
Inoltre, gie ndikat li min ihaddem ghandu l-obbligu u d-dmir li jara wkoll li l-haddiema tieghu jkunu mistharrga ghat-tip ta’ xoghol li jkunu mqabbda jaghmlu.

Il-hsieb legali fil-materja gie spjegat mill-On. Qorti ta' l-Appell fil-kawza bl-ismijiet "**Francis Buhagiar et. v. Segretarju tal-Ufficcju tal-President ta' Malta et*".*** -dec. fid-29 ta' Mejju 2009. Il-Qorti skartat it-tezi li *"tezisti xi forma ta' strict liability, jew responsabbilta' oggettiva li tpoggi lill- imghallem li jaghmel tajjeb - billi jerfa' r-*

responsabbilta' -tas-sinistru li jkun sehh". Kompliet "*Kif tajjeb gie elaborat mill-ewwel Qorti, is-sistema legali taghna dwar responsabbilta` fejn jirrizulta event dannuz hija 'fault-based.' Fi kliem iehor f'kull kaz irid ikun hemm nexus ta' bejn il-kawza u l-effett ghal dak li jkun gara."*

F'dan il-kaz il-Qorti ta' l-Appell osservat li x-xoghol li l-attur/appellant kien gie mqabbad li jaghmel ma kien jinvolvi xejn riskjuz - ma nghatax attrezzi difettuzi u lanqas kien jirrizulta xi forma ta' ness bejn l-event dannuz u r-responsabbilta`` tal-"employer" talli ma pprovdiex "a safe system of work" lill-impjegat tieghu.

Kif gie ritenut mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fil-kaz fl-ismijiet **"Bugeja vs Montanaro Gauci" -**deciza 14 ta' Mejju 2004**,** "*huwa daqstant importanti fil-kuntest ta' responsabbilta` lill-ambjent kollu fejn jahdmu l-impjegati jkun tali li jwarrab l-icken possibilita ta' infortunji fuq ix-xoghol. Dan l-obbligu huwa generalment rikonoxxut bhala dmir tal-employer li jipprovdi "a safe place of work".*

Hu daqstant minnu izda, li, min ihaddem, hu obbligat ukoll li jipprovdi kontra l-aljenazzjoni tal-attenzjoni, prudenza u ghaqal li jaqghu fiha l-haddiema u li hafna drabi hi ndotta mill-istess natura tal-attivita` industrijali (ara **"Grech vs Farrugia",** deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Appell fis-7 ta' Dicembru, 1994). Hekk ukoll gie ritenut fil-kawza **"Borg vs Wells"** (deciza mill-Qorti tal-Kummerc fid-9 ta' Settembru 1981) *"In planning a system of work, the employer must take into account the fact that workmen become careless in works involved in their daily work"* u " *dan tenut kont ta' l-atmosfera tax-xoghol, id-diffikultajiet li jsib il-haddiem fil-kors tax-xoghol tieghu, il-hinijiet twal, l-ghaggla fix-xoghol u nuqqas ta' haddiema ohra li jkunu nkarigati biex jahdmu mieghu".*

Pero' huwa dejjem l-obbligu tal-haddiem li joqghod attent waqt l-ezekuzzjoni ta' xogholu - ghalhekk min ihaddem m'ghandux ikun tenut li jipprovdi kontra negligenza grassa, ghax anke l-haddiem hu mistenni li joqghod attent u juza d-diligenza fuq il-post tax-xoghol. Il-haddiem ghandu jkun konxju tal-perikoli fuq ix-xoghol, u m'ghandux

jaghmel manuvri azzardati li jzidu r-riskju tal-hsara *(ara "***Sciriha vs O'Flaherty noe",*** deciza mill-Onorabbli Qorti tal-Kummerc fil-5 ta' Mejju, 1994).

Applikazzjoni tal-Principji ghall-Fatti

(i) Responsabbilta`

Qabel xejn, il-Qorti trid taghmel is-segwenti kostatazzjonijiet.
Fl-ewwel lok, huwa minnu li, kif irrilevat id-difensur tal-konvenuti, ma jirrizultax mill-provi li l-apparat gdid STOP kien difettuz. Madanakollu l-Qorti taraha stramba kif dan l-apparat, li ghandu l-iskop li jippermetti lil min ikun imdendel fuq il-hbula jahdem *hands free*, u cioe`, jzomm in-nizla malli l-operatur ihalli l-lever, fil-kaz ta' Sammut, baqa' niezel sal-art b'idejh hielsa tant li pprova jaggranfa mal-habel biex iwaqqaf in-nizla minghajr success. L-attur baqa' niezel ghaliex irrilaxxja l-iSTOP u ta' dan ma hemm ebda spjegazzjoni meta suppost l-iSTOP zammu milli jkompli jinzel. Lanqas James Newell ma seta' jispjega kif waqa' skont kif xehed hu stess. L-uniku rapport[15] li sar li kien *ai fini* tas-sigurta socjali, jghid hekk: "*Waqt tahrig bil-hbula* (*abseiling) hekk kif kien niezel mal*-habel*, harab bih l-apparat" (sottolinear tal-Qorti.)* B'hekk fid-dawl ta' din il-kostatazzjoni, jew hu minnu li l-apparat ma hadimx kif suppost, jew ma giex armat kif suppost, jew l-attur fil-fixkla u paniku tal-mument ma hadmux kif suppost.

Rigward l-armar, Newell rama' l-apparat fuq il-habel ta' Sammut. Issa ma kien hemm hadd li seta' jiccekkjah ghaliex hu biss kien jaf presumibbilment kif jopera dan l-apparat. Il-Qorti tuza l-kelma, "presumibbilment" ghaliex la hu kien trenjat fuqu, u wisq inqas il-membri l-ohra tal-ekwipagg li qatt ma missewh qabel. Mela kollox kien ghadu gdid u meta Sammut ha l-ewwel pass fil-vojt, kien ghadu 'novizz' fl-uzu ta' dan l-apparat, bhal ma kien kulhadd. Newell ammetta li hu ma kellux kwalifiki biex jittrenja dwar l-uzu ta' dan l-apparat izda d-Dipartiment jallokalu din ir-responsabbilta` u hu, bhala mpjegat, kellu

[15] **Dok EG** a fol.114 tal-process

jaqdi din il-funzjoni. Certament il-fatt li ppruvah xi darbtejn jew tlieta ma taghmlux espert in materja.

Inoltre, il-Qorti tara ferm kavalleresk il-mod kif id-Dipartiment ippretenda li ekwipagg shih ta' 6 jew 7 minn nies ser jittrainjaw fuq STOP wiehed meta jirrizulta li l-armaturi ghall *absailing* huma delikati tant li lanqas jissaportu daqqa - *'multo magis'* jekk ghandhom jigu mghoddija minn persuna ghall-ohra waqt ezercizzju, ahseb u ara f'salvatagg attwali.

Jirrizulta ukoll li: (a) ma sar ebda ytestjar fuq l-apparat - (Newell ipprovah hu) minn persuna mistharrga. Qaghadu biss fuq il-fatt li kien gdid u fuq il-fabbrika; (b) li kien fil-pussess ta' Newell u allura ma kienx hemm kontroll mid-Dipartiment fejn kien qed jinzamm u b'liema mod kien jinzamm, waqt li ta' min jinnota l-premura ghall-*figures of eight* u *carabiners* li huma storjati fil-*foam.*

L-istharrig qasir li allegatament sar qabel l-ezercizzju kien ukoll karenti. Dan kien jikkonsisti biss fi kliem minn Newell, li strah fuq id-diagramma li gie mal-apparat. Ma jirrizultax li kien hemm xi demostrazzjoni fattwali, anke minghajr ma jiddendlu, billi jipprovaw l-apparat kull wiehed minnhom qabel ma jixxatbu fuq is-sur. Inoltre l-Qorti tifhem li Sammut lanqas kien prezenti waqt dan id-diskorsata izda Newell kellmu qabel ma nizel.

Id-difensur tal-konvenuti tghid li Newell, bhala is-*'senior officer'*, agixxa b'responsabbilta` in kwantu li pprova l-apparat personalment u li anke ghazel post inqas baxx mis-soltu. Rigward l-uzu personali, il-Qorti gja tat il-fehmiet taghha. Rigward il-fatt li s-sur kien iktar baxx mis-soltu, il-Qorti ma tistax tifhem kien *abseiling* ma' gholi ta' tlett sulari ma joffrix riskji inerenti u l-ghazla ta' *Notre Dame Ditch* zgur ma tassolvix lid-Dipartiment mill-obbligu li jaghmlu *risk assessment* u jiehu l-mizuri kollha biex jevitaw riskji inerenti.

<u>Safety Apparatus</u>

Dan igib il-Qorti ghall-konsiderazzjoni rigward l-uzu ta' *safety apparatus*. Gjaladarba l-ekwipagg kienu qed jintalbu li jiskartaw l-apparat normali taghhom biex juzaw dawn l-iSTOP, kien ikun f'waqtu, anzi impellenti, li jittiehdu mizuri specjali biex jevitaw ir-riskju ta' waqa. Il-Qorti tifhem li dawn ma kienxu jinvolvu xi spejjez kbar, jew apparat ikkomplikat. Semplici *safety line* kien jevita dan kollu. L-abbli difensur tal-konvenuti tghid li dan hu ipotetiku - izda kemm Newell kif ukoll xhieda ohra tal-ekwipagg kienu konkordi li *safety line* kien jevita l-waqa'. L-istess japplika ghal uzu ta' *shunt.* Newell xehed "*Li kieku kien hemm safety line probabbilment l-incident kien jigi evitat* ghaliex jekk taqa' jekk ma jzommokx l-ewwel habel izommok l-iehor". Hu qal l-istess japplika jekk jintuza *shunt* li tista' tintuza ma kull tip ta' apparat inkluz l-iSTOP. Qal li d-Dipartiment ma fornihomx b'*shunt.* Kull ma kellhom kien l-iSTOP li mbaghad ma giex introdott wara li sehh l-incident.

Dwar dan il-konvenuti ssottomettew li l-ezercizzju kien fuq bazi volontarju u li ghalhekk l-attur ma kellu ebda obbligu mpost fuqu - "*partikolarment ta' apparat gdid <u>li inevitabbilment kien igorr mieghu element ta' riskju</u>*[16]"(*enfasi tal-Qorti.)* Wiehed jifhem ghalhekk li l-konvenuti stess jammettu li l-prova ta' apparat gdid jimporta riskju fih innifsu u dan, per konsegwenza, jghabbi lill-*employer*, f'dan il-kaz id-Dipartiment, b'piz akbar li jassigura s-sigurta` tal-impjegati tieghu.

Kontrarjament ghat-tezi sottomessa mill-konvenuti, huwa min ihaddem li jassumi r-riskju u mhux min jahdem. Lanqas tifhem l-argument dwar il-volontarjeta' tal-ezercizzju. Huwa minnu li hadd ma gieghel lill-membri biex jipprovaw dan l-apparat, imma bhala membru ta' *rescue team* huwa mistenni li jiffamiljarizza ruhu mal-apparat kollu li d-Dipartiment bi hsiebu jintroduci ghall-ahjar success ta' operazzjonijiet ta' salvatagg. Il-fatt li accetta li jaghmel l-ezercitazzjoni huwa kommendabbli. Li kieku wiehed kellu jaccetta dan l-argument allura kull ezercizzju jsir b'mod volontarju bl-impjegat li jkollu hu

[16] Nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenuti.

jassumi r-riskju jekk xi haga tmur hazina. Dan zgur m’huwiex korrett u l-Ligi taghna certament ma tezonerax lil min ihaddem mill-obbligazzjonijiet legali tieghu.

Inoltre l-Qorti mhix impressjonata bir-*rationing* ta' apparat li jirrizulta mill-provi. Bejn ekwipagg ta' 6 jew 7 min-nies kien hemm biss zewg *abseiling kits* li, huma stess huma delikati, izda jghaddu minn id ghall-ohra kemm waqt it-*training* kif ukoll waqt salavatagg reali. Dan zgur mhuwiex l-ottimu li wiehed jista' jilhaq specjalment meta dawn in-nies qed jirrinfaccjaw perikolu kbar kemm waqt it-*training* kif ukoll fuq xogholhom ta' kuljum. Kif qal Newell, hu irid joqghod b'dak li jtuh u qal ukoll li x'aktarx il-problema tal-apparat huwa wiehed tal-finanzi. Dan hu atteggjament tal-misthija u turija ta' nuqqas ta' rispett kbir lejn l-inkolumita' ta' dawn il-persuni li ghandhom ikollhom mohhom mistrieh li qed jahdmu f'ambjent li hu *safe.* **Ghalhekk huwa obbligatorju fuq min ihaddem li jipprovdi *safety equipment*, f'dan il-kaz safety line u/jew *shunt* waqt it-*training* u kemm hu possibbli, waqt li jkun qed issir operazzjoni reali ta' salvatagg*.***

Minn imkien ma jirrizulta li l-attur kien negligenti, jew non kuranti. Ma kienx espert fl-*abseiling (*ara kummenti dwar il-membri tal-*SAG ante)* izda kien interessat f'materja ta' sikurezza tant li kellu l-apparat tieghu personali biex zgur jaccerta li jibqa' idoneu ghall-uzu. Kien is-superjur tieghu li rama ir-*rigging* tal-iSTOP izda ma kellu ebda tahrig fl-uzu tieghu qabel ma telaq ghall-isfel.

Il-konvenuti jghidu li l-kaz kien infortunju. Il-Qorti ma taqbilx. Kienet ir-responsabbilta` ta' min ihaddem li jaccerta li l-mizuri ta' sikurezza kienu *in place*. Jekk wiehed imur jaqbez minn fuq is-sur, hu prevedibbli li jista' jaqa' u jenhtieg li jkun hemm *safety lines* jew *shunt*s biex jekk ma jahdimx apparat jew habel, jahdem iehor. L-obbligu ta' min ihaddem hu kostanti - jibqa' kemm fuq il-post tat-tahrig kif ukoll waqt salvatagg attwali. Izda certament hu dejjem iktar facilment kontrollabbli waqt l-esercizzji ta' tahrig. Dan l-obbligu ma giex osservat mid-Dipartiment u l-Qorti qed izzomm lid-Dipartiment responsabbli ghall-akkadut.

B'riferenza ghar-responsabbilta` ta' James Newell, dan kien impjegat hu wkoll u kellu jahdem "*b'dak li jtuh."* Da parti tieghu ma kellux dubbji li dak li ghamel, ghamlu sew, altrimenti din il-Qorti kienet izzommu responsabbli talli kien jiehu riskji bla bzonn. Mistoqsi jekk kienx jaf li seta' jigi evitat, li kieku kellu mezzi ohra ta' *safety* jekk kien ikun hemm incidenti seta jigi evitat, ghalfejn ipproceda bit-*training* dikinhar Newell wiegeb "*Ghax dejjem hekk kienet is-sistema li naghmlu training."* Hu ammetta li ma kienx mistharreg biex jaghmel *training*, u hawnhekk hemm nuqqas iehor da parti tad-Dipartiment li ghandu jittrenja lill-*instructors* anke fil-mezzi kollha li jistghu jintuzaw ghas-sikurezza tal-impjegati, imma certament ma jitfax tort fuq Newell li agixxa "*to the best of his knowledge and ability."*

Jispetta lill-*employer* li jaghmel *risk assessment* tal-kondizzjonijiet ta' stharrig, zamma u uzu ta' apparat, u tal-esercizzji ta' tahrig, oltre l-*protocols* li jintuzaw f'operazzjoni ta' salvatagg fid-diversi cirkostanzi prevedibbli. Il-Qorti difficli tifhem kif semplici *safety line*, li lanqas kienet fl-inventarju tal-vettura tal-ekwipagg dakinhar tal-ezercizzju, ma tintuzax. Il-Qorti hi tal-fehma li Newell m'ghandux jinstab responsabbli personalment in kwantu li ma jerfax hu l-piz tar-responsabbilta` tad-Dipartiment f'dan l-akkadut.

Damnum Emergens

ii) Danni

Damnum Emergens

Bhala *Damnum Emergens* il-Qorti hi tal-fehma li l-attur ghandu jigi rimborsat tal-*overtime* li tilef ammontanti ghall-tmien mija u hmistax-il ewro u tmienja u ghoxrin centezmu (€815.28) (gja Lm350 -ara xhieda Joseph Bonnici a fol. 75 et seq.)

Lucrum Cessans

L-attur kellu 28 meta sehh l-incident u kellu paga annwali ta' Lm6,463.36 *gross* fis-sena 2002.

Permezz tad-difensur tieghu talab li l-kumpens ghall-*lucrum cessans* jinhadem a bazi ta' *multiplier* ta' 37 sena, u cioe`:

Lm538 (paga mensili) x 20%x12 -il xahar x37 = Lm47,774.
Talab ukoll li ma jkunx hemm tnaqqis ulterjuri minhabba t-trapass ta' zmien.

Riferibbilment ghar-rata ta' dizabbilta', l-Qorti ser tistrieh fuq ir-rata misjuba mill-espert taghha li ezamina lill-attur wara l-konsulent *ex parte* u allura kkonstata b'iktar certezza il-gravita` tad-dizabbilta' li baqa' isofri. Dwar dan ukoll ma kienx hemm kuntrast da parti tal-konvenuti.

Kalkolu ta' Danni *ai fini* tal-*Lucrum Cessans*

Rigward dan il-punt, hu assodat fil-gurisprudenza taghna li l-principji stabbiliti fil-kawza ewlenija **"Michael Butler vs Peter Christopher Heard" -**A.C. dec. fit-22 ta' Dicembru 1967, li tat origini ghalhekk imsejha *multiplier system* gew aggustati ghaz-zminijiet aktar ricenti.(Ara ad es.**"Salvatore Mifsud vs Carlo Camilleri et"** - A.C. dec. fis-16 ta' Novembru 1983; "**Savona v. Asphar"** : App. dec. fit-23 ta' Gunju 1952; "**Emanuel Mizzi v. Carmel. Attard**: dec fit-13.5.2003; u *"***Francis Sultana v. John Micallef et noe. et"** - Appell : dec. fl-20.7.1994).

Gie stabbilit ukoll li l-*multiplier* ghandu jibda jitqies minn dakinhar li sehh l-incident li fih il-vittma tkun garrbet il-griehi, (App.Civ. 16.11.1983 fil-kawza fl-ismijiet **Salvatore Mifsud vs Carlo Camilleri**) u mhux minn dakinhar li l-Qorti tasal ghal-likwidazzjoni tas-somma li ghandha tithallas bhala danni.

Minbarra dan, il-bixra ta' hsieb wara sentenzi ta' dawn l-ahhar snin f'dan il-qasam qeghda xxaqleb lejn it-tnehhija ta' skemi rigidi li jistghu jfixklu l-ghoti ta' kumpens

misthoqq u xieraq ghac-cirkostanzi. Wahda minn dawn l-izviluppi hija fil-massimu tal-*multiplier,* fejn ghal numru kbir ta' snin ma tqiesx li seta' jaqbez l-ghoxrin (20). Ghar-ragunijiet li l-Qorti ghandha tfittex qabel kull haga ohra li tirreintegra kemm jista' jkun lil dak li jkun garrab hsara, u li terga' tqieghed lil tali persuna kemm jista' jkun fl-istat li kienet qabel l-incident, illum huwa accettat u approvat mill-oghla Qrati taghna li l-*multiplier* ikun jaqbel sewwa mal-eta` tal-vittma u mhux ma' kriterji arbitrarji.[17]

L-ammont finali kkomputat fid-diskrezzjoni tal-Qorti ghandha thares lejn ic-*chances and changes of life"* - **"Paul Vassallo et noe vs Carmelo Pace"** (Q.A. tal-5 ta' Marzu, 1986)

U kif inghad mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-9 ta' Jannar 1973 fil-kawza **Borg pro et noe vs Muscat:**

"L-iskop tal-hlas tad-danni huwa dak li terga' tpoggi lil min ikun soffrihom fil-posizzjoni daqs li kieku huwa ma gralu xejn".

Dwar it-tnaqqis ghal-***lump sum payment,*** skont kriterju li gie elucidat u applikat minn din il-Qorti kif diversament presjeduta fil-kaz **"Jos Agius v All Services Ltd"** (P.A.(TM) 1809/01 deciz fit-2 ta' Gunju 2005) "*f'kazijiet kongruwi, soltu li jsir tnaqqis iehor ta' 20% ghall-fatt li jkun ser ikun hemm hlas f'daqqa ("lump sum payment") lill-beneficcjarji. Jekk id-decisjoni, pero`, tkun se tinghata wara tul ta' certu zmien, hi l-prattika li l-percentagg ta' tnaqqis jonqos, u hi konswetudini tal-Qrati, li jekk kawza iddum aktar minn sentejn, il-percentagg jonqos b'zewg punti ghall-kull sena ohra li l-kawza iddum biex tigi decisa*.
"

Fir-rigward tal-***lucrum cessans***, il-Qorti kkonsidrat li mir-rapport tal-Espert Mediku jirrizulta li l-attur ser ibaghti minn ugiegh b'kull moviment li jigbed fuq l-*iscar* tissue. Ma jistax jerfa' u l-movimenti kollha fid-dahar kienu neqsin

[17] Ara ukoll. **"Mary Bugeja nomine et vs George Agius nomine"** - App. dec. fis- 26 ta' Lulju 1991; **"Vincent Axisa vs Alfred Fenech et"** (P. A. 16 ta' April 1991) **Carmelo Camilleri vs Alfred Falzon"** deciza mill-Qorti ta' l-Appell fl-14 ta'Mejju;

u kellu jaghmel xoghol hafif fl-ufficcju, b'telf ta' opportunitajiet ghall-*overtime,* zidiet u possibbilment *promotions.* Il-hajja lavorattiva tieghu b'hekk giet effettwata negattivament apparti l-problemi li l-kondizzjoni tieghu tohloq ghalih fil-hajja normali tieghu ta' kuljum.

Il-Qorti ser taccetta il-*multiplier* ta' 37-il sena, li tipprospetta hajja lavorattiva sa' 65 sena ghall-attur, li kellu 28 meta sehh l-incident. Ser taccetta ukoll ir-rata ta' dhul annwu ta' Lm6463.36 (€15.055.57) bhala bazi tal-kalkoli taghha. *In visto* tat-trapass ta' zmien, u anke tal-fatt li d-dhul tieghu kellu jizdied fil-mori minhabba z-zidiet tal-gholi tal-hajja, fl-assenza ta' prova dwar dhul attwali, ser ikollha bil-fors toqghod fuq paga tas-sena 2002 bhala bazi.

Ghal dawn il-motivi ser taccetta l-kalkolu tal-attur u tillikwida bhala kumpens ghal-*lucrum cessans* is-somma ta' mija u hdax-il elf, mitejn u tlieta u tmenin ewro u tmienja u erbghin centezmu (€111,283.48) li ghandu jithallas lill-attur.

Ghalhekk il-Qorti ser tillikwida il-kumpens dovut lill-attur skont is-segwenti:

Damnum Emergens	€ 815.28
Lucrum Cessans	€111,283.48
	€112,098.76

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi fil-waqt li tastjeni milli tiehu konjizzjoni ta' l-ewwel eccezzjoni tal-konvenuti, **tichad** l-eccezzjonijiet rimanenti u **tilqa'** it-talbiet tal-attur billi:-

1. Tiddikjara lid-Direttur tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili unikament responsabbli ghall-incident soffert mill-attur, mertu ta' din il-kawza, u

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-attur b'rizultat tal-incident imsemmi fl-ammont ta' mija u tnax-il elf u tmienja u disghin ewro u sitta u sebghin centezmu (€112,098.76).

3. Tikkundanna lill-istess Direttur tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili jhallas lill-attur din is-somma hekk likwidata ta' mija u tnax-il elf u tmienja u disghin ewro u sitta u sebghin centezmu (€112,098.76) bl-imghax millum.

L-ispejjez kollha jithallsu mid-Direttur tad-Dipartiment tal-Protezzjoni Civili.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------